
Z HISTORIE

Rainer Maria Rilke z hlediska psychopatologie

Vacek J.

Kulturní svět si bude letos připomínat 80. výročí smrti geniálního básníka Rainera Marii Rilkeho (1875-1926). Gejíry úžas vzbuzujících metafor ovládají celé jeho lyrické dílo. Básník prožil většinu života v trýzních své duše. Jeho kreativitu nejen neumrtvily, nýbrž spíše podnítily natolik, že se stal obdivovaným mistrem lyrického básnictví na počátku 20. století. Studium jeho životních osudů, zejména však některých částí jeho literárního odkazu, oživuje staré téma geniality a šílenství. Vyjadřovacímu fondu všedního dne se vzdalující literární tvorba překračuje nezřídka mílníky normality duše. Pak se čtenář ptá, nebyl-li autor duševně chorý. Nikoli, ozvou se pobouření literární znalci, nikoli, vždyť právě to je pravé umění, že básník stylizuje realitu tak, jak mu napovídá jeho nitro. Zdravé nebo samým ďáblem posedlé, nemocné? Rozbor literárního díla ke stanovení diagnózy poruchy duše nestačí. Scestnost své duše může tvůrce vědomě předstírat a imitovat výplody šílených duší tak, jak to dělali někteří surrealisté. Analýza díla však případně odhalí indicie scestnosti umělcových duševních dějů.

Podle Preisnera [10] byl „téměř hysterický kult Rainera Marii Rilkeho“ jedním z truchlivých příznaků krize evropského myšlení mezi dvěma válkami. Jako mnoho geniů se i on stal obětí idolizace, mýtem. Co lidstvu oznamoval? Skvostnou básnickou formou vítězství citově rozkošatělé subjektivnosti nad racionálním viděním reality světa. To samo by nevadilo. Každý koryfej lyriky staví svou estetickou subjektivitu na piedestal básnické tvorby. Vyřazení racionální cenzury s poklesem srozumitelnosti snadno implikuje elementy šílenství. Také filozofické dozvuky Rilkeho výtvořů jsou matoucí. Byl nábožensky založený? Nehraje roli, že už jako mladík opustil katolickou církev? Věřil v Boha nebo ne? Přitakáte, že? Jenže. Jenže co? Může věřící veršovat o vznikání Boha? (Kniha hodinek). Nejde o blasfémii? Nebo jen poeticky maskoval své modlení? Boha hledal. Co však jeho povzdech, že „že Bůh zraje v nás a námi?“ Proti mluvy jako výraz metaforické žízně? Vyslovil je, aby kladl otázky (finalita)? Nebo ho k nim něco dohnalo (kauzalita)? Čivrný [5] napsal, že Rilke svůj život podřídil poezii. Podrobil se zcela básnické řeholi, což nebylo zadarmo, protože s takovým postojem se dá psát, ale nikoli žít. Bylo to cílené, vědomé, od počátku naplánované? Odcizila ho světu praktických lidí jeho básnická řehole? Nebylo tu ve hře něco víc? A byl poustevníkem

mezi lidmi jen proto, aby splnil své básnické předsevzetí?

Básnické dílo pražského rodáka Rilkeho je současníkům téměř neznámé. René Maria Caesar Rilke se narodil v Praze v německé katolické rodině 4. prosince 1875. V rozporu s realitou si později pohrával s fantazií aristokratických předků z prastarého korutanského rodu Rülíků. Po důstojnické kariéře marně toužící otec, sudetský Němec Josef Rilke, to dotáhl na oficiála u dráhy. Ambiciózní matka Žofie (Pia) z brněnské židovské rodiny, autorka knihy aforismů, nesmířená se smrtí své dcery, vychovávala Reného do jeho devátého roku jako dívku. V té době se Rilkeho rodiče rozvedli. „Broken home“ mohl být jednou z příčin disharmonie jeho osobnosti. „Rilke svou matku vědomě nenáviděl a podvědomě miloval, otcu vědomě miloval, podvědomě nenáviděl,“ napsal jistý psychoanalytik. K religióznímu mysticismu tíhnoucí matka v něm tušila génia doby secese, realistický otec doufal v jeho kariéru oficíra. Bydleli v Jindřišské ulici a Reného poslali do školy za rohem k Piaristům v Panské ulici. Měl poté získat důstojnické vzdělání v rakouském St. Pöltenu a v Hranicích. Ztroskotat a z nouze maturovat na obchodní akademii. Studia práv na pražské německé univerzitě brzy zanechal a stal se samoukem s časnými literárními ambicemi. Studentská láska k neteři Julia Zeyera ho sblížila s českými literáty té doby a jeho přechodné „čechofilství“ ho poněkud odcizilo nacionalistické atmosféře pražských Němců [1, 4, 5, 7, 10, 13]. V roce 1896 odjel do Mnichova, kde ho německý romanopisec Jakob Wassermann (1873–1934) seznámil se spisovatelkou a pozdější psychoanalytičkou Lou Andreas-Salomé (1861-1937), o čtrnáct let starší původní přítelkyní Fridricha Nietzsche. Milostný vztah mezi ní a Rilkem trval několik let. V letech 1900 a 1901 podnikla s Rilkem a se svým manželem orientalistou Fridrichem Carlem Andreasem (1846-1930) dvě cesty do svého rodného Ruska. Až do Rilkeho smrti si dopisovali (korespondence byla zveřejněna v roce 1952). Četba vzpomínek Lou Andreas-Salomé na básníka (1931) [1] je téměř stejně obtížná jako básnickovy texty. Rilkemu věnovala mnoho stránek jak ve své autobiografii („Ohlédnutí za životem“, 1951) [2], tak i ve vzpomínkách na Freuda z let 1912–1913 („In der Schule bei Fred“) [3]. Freud v nekrologu na Lou Andreas-Salomé v únoru 1937 napsal: „Stala se jak múzou, tak i starostlivou matkou velkého a v životě bezmocného básníka Rainera Marii Rilkeho“ [3].

Za mnichovského pobytu přijal Rilke své definitivní jméno Rainer Maria. Rozhodnut „žít na volné noze“ bez občanského povolání nacházel až do své smrti mecenáše. Po rozchodu s Lou Andreas-Salomé se v umělecké kolonii Worpswede u Brém oženil a krátce žil s Rodinovou žačkou sochařkou Clarou Westhoffovou. O svou dcerku Ruth se Rilke zřejmě nezajímal a tak zůstala v péči rodičů sochařky. Ta ho doprovodila v roce 1902 ke svému učiteli do Paříže a Rilke byl nějakou dobu tajemníkem Augusta Rodina (1840–1917). S Paříží se rozloučil v roce 1906. Po „bludných“ cestách světem (Německo, Francie, Itálie, Španělsko, Švédsko, severní Afrika) ho v letech 1911–1912 hostila na zámku Duino u Terstu kněžna Marie von Thurn und Taxis. Válku prožíval v Mnichově. Odveden ze zdravotních důvodů nebyl a pobyl si jen krátce u domobrany a tiskové služby. Po válce byl hostem svých švýcarských příznivců. Samotařil nejprve na zpustlém zámku Bergu v curyšském kantónu, od roku 1921 mu dal jeho mecenáš Werner Reinhart k dispozici Chateau de Muzot nad Sierrou v kantónu Wallis. Staral se o něj doktor Hammerli ze sanatoria Val-Mont u Montreau. V roce 1925 si Rilke pobyl několik měsíců u přátel v Paříži. Po návratu do Švýcar ve Val-Montu 29. prosince 1926 skonal na „sepsi při leukémii“. Spočívá na hřbitově v Raronu ve švýcarském kantónu Wallis [1, 2, 4, 6, 8, 10, 13].

Hodnocení básníkovy díla je věcí literárních vědců. Nadšených obdivovatelů měl Rilke nepočítaně. Nikdo jiný nevyčaroval tak okouzlující metafory jako Rilke. „*Visící skrivení do výše zdvihají nebe*“ („Kniha obrazů“), „*Tak trhá netopýr porcelán přítmí svou stopou*“ („Elegie z Duina“). Proslulý francouzský lyrik Paul Valéry (1871–1945) po jeho smrti napsal, že v něm miloval „*nejjemnějšího a nejbohatšího člověka tohoto světa, člověka nejzasazenějšího všemi neobyčejnými úzkostmi a všemi tajemstvími ducha, jenž po celý život vedl dialog s nekonečnem*“ [12]. Obtížná srozumitelnost mnoha skvostných metafor a jejich nezřídka matoucích filozofických konsekvencí s možností mnohoznačné interpretace některých partií jeho díla mohou snadno vést k jeho hlubokému neporozumění. Podezření na chorobnou scestnost básníkovy duše lze sotva zamlčet. „*Nikdo není v naší současnosti jeho bratrem. Pouze jediný ho už zdaleka pozdravuje: Friedrich Hölderlin*“ [6]. „*Rilke se mnoho let pohyboval jako náměsíčník na okraji propasti, na samém okraji schizofrenní katastrofy, na rozdíl od Hölderlina do ní však nikdy nespádl*“ [9]. Existenciální témata v jeho díle dominují: úzkost, smrt, samota, opuštěnost, svoboda, utrpení, vina, zoufalství, víra atd. Vliv jeho díla na Heideggerovu filozofii je nesporný [10]. Prožitky úzkosti ho nikdy neopouštěly, jen jejich naléhavost kolísala. „*Hluboko v dětství, v horečkách jeho nemoci, vystávaly veliké a nepopsatelné úzkosti před čímsi příliš velkým, příliš tvrdým, příliš blízkým, hluboké nevypo-*

*věditelné úzkosti...Stejně jako dříve se mezi řádky („Kniha hodiněk“) skrývaly hluboké deprese hodin zoufalství...“ [1]. Jeho sklíčená duše tíhla k vizionářství. Od ostatních radikálně odříznutý mu byl svět praktických lidí cizí. Jeho samotářský aristokratismus byl bezdomovectvím: „*Já nemám domov, nebyl jsem / o žádný připraven, / od matky jsem byl porodem / vržen do světa ven. / Na světě tedy jsem a dál / a hloub se do něj prodírám / a mám své štěstí, mám svůj žal / a obojí mám sám...“* („Kniha obrazů“) [5]. Náboženská exaltovanost a otázka, lze unést život bez náboženské víry? A smrt? Integrovaná součást bytí. Převádí člověka do mystického klína veškerenstva. „*Neb jenom slupka, jenom list jsme my. / Ta velká smrt, která se v každém tmí, / toť plod, kol něhož krouží všeho běh.*“ („Kniha o chudobě a smrti“). Nekonečným utrpením zkoušenému samotáři byl únik do mystiky nezbytností. Bezbřehý subjektivismus, chorobná hypersenzitivita, útek z hrůz všedního dne, tuares agitace vmísená do výkladu událostí, přízraky, kde je nikdo nečeká, v pozadí podivná a děsivá tělesnost, symbolismy v magickém myšlení k uchopení neuchopitelného a přemnoho dalšího. Z prvního pařížského pobytu napsal Lou Andreas-Salomé (1903): „*Zmocnila se mne nyní opět hrůza ze všeho, co se, jako v nějakém nevýslovném pomatění smyslů, nazývá život...jak osamělý jsem byl nyní mezi těmito lidmi, neustále popírán vším, s čím jsem se setkával: vozy projížděly skrze mne a pospíchající chodci mne neobcházeli, nýbrž plní pohrdání běželi přese mne jako přes nějaké neblahé místo, v němž se usazuje stará voda...Tyto úzkosti, jimiž mě obdařoval každý den, podněcovaly stovky dalších, jež ve mně povstávaly, útočily na mne a podváděly mě, a já nebyl schopen je překonat. Ve snaze dát jim tvar jsem se stával tvůrčím na nich samotných*“ [1]. Bizarní prožívání vlastní tělesnosti: Senzohypochondrický cenestopatický syndrom? Občas prožitek „chaotického myšlení“ ve styku s bližními. A ambivalence na více úrovních. Zámek Duino, jen vytožené samotáření? Miloval ho, ale i děsil. Byl i vězením. I on sám byl „dvojitý“: „Rainer“ i „ten druhý“. Ten se tlačil na jeho místo. Jak? V tíživých tělesných prožitcích. Vztek se. Svého těla, „*toho vysmívajícího se protivníka*“, se nezbaví. Že by signál Capgrasova fenoménu dvojníka? Přítelkyni Andreas-Salomé své „dvojnictví“ doznal. Po čase ho chválila. Je konečně jednoznačně svůj. Smutně na ni pohlédl: „*Ano, jednoznačně...jsem totiž ten druhý*“ [1] V „Kniže hodiněk“ „*rozpolcení já*“ začalo [8, 9]. Přišly i krušnější chvílky. Osamostatňovaly se části jeho těla. „*Vlastní napřážená ruka se tam dole pohybuje trochu jako vodní zvíře a svévolně osahává okolí.*“ A vystupuje ze zdi, ač „*nějak větší, skoro vychrtlá.*“ A zůstala jen hrůza. [9].*

Nejbohatším zdrojem Rilkeho psychopatologie je jeho jediné větší prozaické dílo, román „Zápisky Malta Lauridse Brigga“ („Die Aufzeichnungen des

Malte Laurids Brigge“) [6, 9, 10, 11]. Zrcadlil tíží jeho bytí „ve velkoměstě chudých“. Přijel do Paříže v šestadvaceti v srpnu 1902, opustil ji v roce 1906. Mezi tím bylo několik cest. Skrovné finance a nutný život dávnou úzkost prohlubovaly. Stal se Rodinovým sekretářem v malém domku vedle sídla sochařova. Jak dlouho pobýval u Rodina? Tři roky [5], jen pár měsíců [8]? Maskulinní podsaditý Rodin mu děsy jeho fantazií pomáhal zvládat. Rilke ho ctil, ač mu byl jeho svět cizí. I úzkosti povolily. Rilke napsal část „Knihy hodiniek“ a „Nové básně“. Roztržka s Rodinem přijít musela (1906). Román o Briggovi je svědectvím o nejkritičtější soutěsce Rilkeho života [10]. Hnán Erýniemi velkoměsta uprchl v dubnu 1903 z Paříže do italského Viareggia. Psal „Knihu chudoby a smrti“, zrál v něm román o Briggovi. Psal ho celých šest let (1904-1910), prý v přetrávající „krizi“ své duše [1, 2]. Přes četné autobiografické motivy Rilkeho portrétem není. O románu se Rilke vyjadřoval podivně. Co se skrývá pod jeho slovy, že román psal, „aby si ušetřil vlastní zánik“ a „kvůli vlastnímu zdraví“? Prý „postmaltovská krize“, jež ho uvedla do beznaděje a rozervanosti [10]. Co chtěl říci svým požadavkem, že je třeba román číst „proti srsti“? Poetická metafyzika? Preisner [10] připomíná Heideggerova slova o „myšlení, jež myslí samo proti sobě.“ Nemyslím, že bych to chápal.

„Zápisky“ běžným románem nejsou. Chudý děj románu, směsice naturalismu se symbolismem, a zpřítomňování hrdinových reminiscencí. Porozumění nesnadné. Několik „pařížských“ historek bez zřejmé návaznosti. Psychopatologie nikoliv do očí bijící, diskrétní, náznaková a metaforizující. Snaha o objektivizaci žádná. Pasáže na hranici srozumitelnosti, nezřídka i za ní. Jistý Bartels, prý „prefašista“, to vzal zkrátka: „Chorobopis zblblého aristokrata“ [10]. Psychotické prameny románu pochopil Kretschmer [9], byť i ten jen zčásti. Narcistické sebezrcadlení, kde se neví, kdo a co je realita a co klam. Kdo se do románu začte, nezbaví se úzkosti stejně jako u Kafkova „Zámku“ nebo „Procesu“.

Aristokrat dánského původu Malte Laurids Brigge se potuluje Paříží. „A všechno by bylo v pořádku, kdyby se stále znovu maličko nepošklebovali a nemrkali očima. Co je to za lidi? Co po mně chtějí? Čekají na mě? Podle čeho mě poznají..Co, u všech všudy, chtěla po mně ta stařena, která vylezla z kteréśi díry? Pročpak šla stále vedle mne a pozorovala mě?.A co onu malou šedivou ženu přimělo k tomu, aby čtvrt hodiny stála před jednou výkladní skříní po mém boku, přičemž mi ukazovala starou dlouhou tužku? Neboť já jsem chápal jasně, že se nemůže jednat o tužku: cítil jsem, že tento pohyb byl znamením, znamením pro zasvěcené, znamením, které chápou zavržení, tušil jsem, že mi dává na srozuměnou, že musím něco udělat nebo někam přijít. A nejpodivnější bylo, že jsem se nadále nemohl zbavit pocitu, že skutečně

platí jistá úmluva, s níž toto znamení souvisí, a jako by tato scéna byla v podstatě věcí, kterou jsem musel očekávat. To bylo před dvěma týdny. Ale teď téměř nemine den bez podobného setkání. Nejenom za soumraku, v poledne na nejživějších třídách se stává, že náhle nějaký mužik nebo stařena jsou tu, pokynou, něco mi ukážou a zase zmizí, jako by všechno potřebné tím bylo vykonáno...určitě vědí, kde bydlím...V Louvru se hřejí lidé...Ale když vstoupím, ušklíbají se a trochu mrkají...nespouštějí ze mne oči...stále mě sledují“ [11]. Bludná vztahovačnost? Dokonce blud inscenace, blud kontrolovanosti, předpolí bludné perzekuce.

Přízračné líčení „jidelny u Duvala“. Zničením zmínka o jakémśi cizím, leč nějaký význam skrývajícím muži. Malte vstoupil. Jeho stůl obsazený. Usedl u vedlejšího. „Ale tu jsem jej ucítil, ačkoli se ani nepohnul. Právě tu jeho nehybnost jsem pocítil a pochopil ji naráz. Spojení mezi námi bylo navázáno a já věděl, že strnul hrůzou. Věděl jsem, že ho ochromila hrůza, zděšení nad něčím, co se v něm stalo. Snad že v něm praskla céva, snad právě nyní vstupoval jed, jehož se dlouho obával, do jeho srdeční komory, snad vyrůstal na jeho mozku veliký nádor jako slunce, které mu změnilo svět...Vyskočil jsem a řítit se ven, protože jsem se nemylil...Takhle tu seděl a čekal, až se to stane. A už se nebránil. A já se ještě bráním. Bráním se, ačkoli vím, že mi srdce visí už ven a že více nemohu žít, i kdyby moji trýznitelé teď ode mne odstoupili. Říkám si: nic se nestalo a přece jsem mohl onoho muže pochopit jen proto, že také ve mně postupuje jakési dětství, které mě začíná od všeho vzdalovat a odlučovat“ [11]. Porucha „rozhraničení“, stírání hranic mezi „ego“ a „non-ego“, vnitřním a vnějším světem, vlastní a cizí duší. Malte spoluprodukuje mysl i tělo bližních. Je to v románu víckrát s altruistickým přáním bližnímu pomoci, dodat mu sílu, věnovat mu vlastní sílu a vlastní vůli, aniž by s ním slovně komunikoval. „Identifikace“ psychoanalytiků: osoba rozšiřuje svou identitu do někoho jiného, proplétá ji s identitou druhého nebo si ji od něj vypůjčuje. Schizofrenní příznaky 1. řádu (Kurt Schneider) známe: „Vysílání a přijímání myšlenek.“ S tím nás Rilke v románu nejednou konfrontuje. Jde po bulváru St. Michel. Před kavárnou upozorňuje smějící se číšník své kolegy na jednoho chodce. „Jde přede mnou veliký hubený muž v tmavém surchníku a s měkkým černým kloboukem na plavě světlých vlasech. Přesvědčil jsem se, že ani na oděvu ani na chování toho muže není nic směšného..klopýtl. ..když jsem dospěl k tomu místu, nebylo tam nic, vůbec nic. ...Přišel přechod přes ulici... muž...seskočil nerovnými nohama ze stupňů chodníku asi tak, jak děti někdy...hopsají...sotva byl nahoře, jednu nohu maličko zvedl a na druhé povyskočil a hned nato znovu a zase... jako by věřil v existenci nějaké překážky... vyvstala nová nesnáze. Límeč jeho surchníku se postavil a jakkoliv se usta-

víčně pokoušel ...ho sklopit, nedařilo se mu to...zpozoroval jsem, že v...rukou toho člověka žijí dva pohyby, jeden utajený, chvatný, jímž...límeč stavěl, ten druhý, důkladný,... který měl límeč sklopit....pochopil jsem, že jeho hopsání bloudí jeho tělem...rozuměl jsem jeho úzkosti...zatímco šel a s neskonálním úsilím se pokoušel vypadat lhostejně, hromadilo se v jeho těle strašlivé škubání. I ve mně byla úzkost...že jsem všechnu svou naději vložil do jeho vůle...musel nastat okamžik, kdy bude u konce se silami...A já, který jsem ho následoval s prudce tlukoucím srdcem, já posbíral svou trošku síly jak peníze a s pohledem na jeho ruce jsem ho prosil, aby si vzal, jestli potřebuje. Myslím, že si to vzal. Mohl jsem za to, že nebylo víc?“

Soused v hotelu, student v přípravě na zkoušky. „Jeho víčko na pravém oku samovolně klesalo...musel...odstoupit od zkoušky...se po týdny domníval, že se to musí dát zvládnout. Jinak bych nepřišel na myšlenku nabídnout mu svou vůli....jsem pochopil, že je se svou v koncích. A od té doby kdykoli jsem cítil, že to přichází, postavil jsem se na své straně u stěny a prosil ho, aby si posloužil. A časem mi bylo jasné, že na to přistoupil.“

Sotva srozumitelné vyprávění o prodáváči novin u plotu Lucemburské zahrady. Důvod vyprávění? Neshledal jsem prázdný. Snad slepec. Pasanti jej mýjeli bez povšimnutí. I Malte spěchával kolem. „Přijal krok ostatních.“ „Byl jsem zaměstnán přesprávil jsem si ho chtěl představit, pouštěl jsem se do práce na jeho představě a námahou mi vyrážel pot...V zbabělosti, s níž jsem ho přehlížel, jsem došel tak daleko, že se obraz toho muže ve mně srážel, tak bolestivě v tak třeskatou trýzeň, že jsem se rozhodl...zrušit ji vnější skutečností.“ Jedné jarní neděle se za ním vypravil. U Lucemburské zahrady změt lidí a prodáváči mrtvola. „Věděl jsem ihned, že má představa je bezcenná nechápal jsem ani úhel sklonu jeho těla, ani hrůzu, již ho zřejmě bez ustání naplňovala vnitřní stěna jeho víček...měl jiný klobouk a...sváteční vázanku...laciný slamáček se zelenou stuhou..on z toho neměl žádné potěšení a kdo z ostatních...měl právo si myslet, že tento slavnostní úbor je kvůli němu?“

Scestnost některých pasáží románů hraničí na inkoherece: „Dbám na to, abych někde bydlel. Nejsem tak daleko. Nemám srdce, abych žil jako oni. Kdyby mi odumřela paže, domnívám se, že bych ji skrýval. Ona však (tedy jeho vlastní paže)

se objevovala každého dne před terasami kavárny a jakkoli pro ni bylo velmi obtížné sundat plášť a suláci se z oněch stěží rozeznatelných hadrů a podvlečení, nelekala se námahy a sulákala se a vyprošťovala tak dlouho, že to trvalo až do nemožnosti. A potom stála před námi, skromná, se svým suchým zakrnělým údem a viděli jsme, že je to vzácnost.“ Zpočátku jsem při čtení takovýchto pasáží nevěřil svým očím. Nejde o chybný překlad? Sáh jsem po německém originálu a vzápětí se překladateli v duchu omluvil. Překlad byl přesný.

Magické prožitky ovlivňování na dálku doléhaly na básníka po celý život. Lou Andreas-Salomé ho vzala sebou na 4. psychoanalytický kongres ve dnech 7. a 8. září 1913 v Mnichově. Seděli do noci se Sigmundem Freudem v restauraci a Rilke se neodbytně Freuda dotazoval na přenos myšlenek. Freud byl zdrženlivý. Neodpověděl [3]. Před první světovou válkou se básník okultismem po řadu let zabýval [1, 2]. Uvažoval i o tom, že se nechá psychoanalyzovat, aby zmírnil svou trvalou úzkost. Lou Andreas-Salomé ho od toho zrazovala. Intuitivně chápala, že jeho duševní vyšinutost přesahovala hranice běžné úzkostné neurozy a dle svého zbožňovaného učitele Freuda nedůvěřovala terapeutickým možnostem psychoanalýzy u psychotických či hraničně psychotických stavů [1, 2, 3]. Rilke mu náhled chorobnosti nechyběl. O „šilenství“ v „Knize putování“ napsal: „Jak ponocný je šilenství, / vždyť v noci bdí. / Při každém bití hodin v smíchu uhne zpět / a hledá pro noc jméno v čísel pořadí / a blektá: sedm, dvaadvacet, pět /Jen děti mají dobrou noc, jich nevzbudí, / v snách slyší-li, jak šilenství tu bdí. / Však psi se vyrvou z řetězů, v pozor se vypnou výš / a vyhýbavým obloukem jdou po domích / a třesou se i pak, když přešlo již, / a že zas vrátí se, strach číhá v nich.“

Co dodat? Stojí někdo o diagnózu scestnosti duše geniálního básníka? Mluvit o „generalizované úzkostné poruše“ (ICD-10: F41.1) by bylo nepatřičné. Paleta symptomů byla mnohem pestřejší. Slova německého autora Fritze Dehna [6], že Rilkeho bratrem byl Hölderlin, doplnil klasik německé psychiatrie Ernst Kretschmer [9]: „Jako náměsíčník na okraji propasti schizofrenní katastrofy, do níž na rozdíl od Hölderlina však nikdy nepadl.“ Použijme své „nálepkování“: Snad, pravděpodobně, „schizotypní porucha“ (ICD-10: F21). Ať se čtenář sám přesvědčí. Její znaky se v Rilkeho díle zrcadlily.

LITERATURA

1. **Andreas-Salomé, L.:** Rainer Maria Rilke. Praha, Torst, 1994.
2. **Andreas-Salomé, L.:** Ohlédnutí za životem. Praha, One Woman Press, 2001.
3. **Andreas-Salomé, L.:** In der Schule bei Freud. München, Kindler Verlag, 1965.
4. **Bláhová, A.:** Doslov. In: Ad 1.
5. **Čivrný, L.:** Cesty k básníkovi. In: Rilke, R. M.: Kniha obrazů. Praha, Mladá fronta, 1966.
6. **Dehn, F.:** Rainer Maria Rilke und sein Werk. Leipzig, Insel-Verlag, rok vydání neuveden.
7. **Fikar, L.:** Úvod. In: Rilke, R. M.: Na horách srdce. Praha, BB-art, 2001.

8. **Janů, J.:** Doslov. In: Rilke, R. M.: Kniha hodinek. Praha, Fr. Borový, 1944.
9. **Kretschmer, E.:** Menschen und Lebensgrund. Tübingen, R. Wunderlich Verlag, 1966.
10. **Preisner, R.:** Od „Obětí lárům“ k „Zápiskům Malta L. Brigga“. In: Ad 11.
11. **Rilke, R. M.:** Zápisky Malta Lauridse Brigga. Praha, Mladá fronta, 1967.
12. **Rilke, R. M.:** Elegie a sonety. Praha, BB-art, 2002.
13. **Salzer, A., Tunk, E. von et al.:** Illustrierte Geschichte der deutschen Literatur in sechs Bänden. Band V. Frechen, Komet Ma-service, rok vydání neuveden.

Dodáno redakci: 22. 2. 2006

Po skončení recenzního řízení: 26. 2. 2006

MUDr. Jaroslav Vacek

Lesní 15

360 07 Karlovy Vary

MYASTHENIA GRAVIS – OBÁVANÁ DIAGNÓZA?

Vše, co byste měli vědět o své nemoci.

Jiří Pitha

Myasthenia gravis (myastenien) je nervosvalové onemocnění, v jehož důsledku dochází k nadměrné svalové slabosti a unavitelnosti. Onemocnění není příliš časté, není však zcela vzácné. Již před více než 40 lety zjistili odborníci, že onemocnění způsobují patologické protilátky, které zhoršují funkci receptorů na svalové membráně. Tyto receptory prostřednictvím chemické látky acetylcholinu mohou umožnit svalový stah. Onemocnění patří do skupiny nervových chorob, kterým říkáme autoimunitní. Imunitní systém místo toho, aby se zaměřil na likvidaci choroboplodných zárodků a cizorodých látek nedokáže rozpoznat, že acetylcholinové receptory jsou organizmu vlastní a ničí je. Autor vychází ze svých bohatých zkušeností lékaře, který se za dobu své praxe setkal s více než 1000 nemocných a pacientky, která zažila různé fáze onemocnění „na vlastní kůži“. Lékař je konfrontován při stanovení diagnózy i v průběhu léčení s celou řadou problémů, o kterých je vhodné nemocného informovat. Publikace se snaží formou otázek a odpovědí objasnit vznik a průběh choroby, způsob stanovení diagnózy, možnosti léčení a další problémy spojené s životospřávou, sociálně právními aspekty apod. Součástí publikace jsou též přílohy, které se věnují rizikovým lékům, dietám, doporučením při pánovaných operacích a vedení porodu. Jsou k dispozici důležité webové adresy, informace pro lékaře při cestách do zahraničí apod. Kniha by měla co možná nejvíce vyčerpávajícím způsobem informovat pacienty, rodinné příslušníky a ošetřující lékaře o podstatě onemocnění tak, aby se těsnější spoluprací nemocného a lékaře podařilo optimalizovat diagnostický a léčebný režim.

blémů, o kterých je vhodné nemocného informovat. Publikace se snaží formou otázek a odpovědí objasnit vznik a průběh choroby, způsob stanovení diagnózy, možnosti léčení a další problémy spojené s životospřávou, sociálně právními aspekty apod. Součástí publikace jsou též přílohy, které se věnují rizikovým lékům, dietám, doporučením při pánovaných operacích a vedení porodu. Jsou k dispozici důležité webové adresy, informace pro lékaře při cestách do zahraničí apod. Kniha by měla co možná nejvíce vyčerpávajícím způsobem informovat pacienty, rodinné příslušníky a ošetřující lékaře o podstatě onemocnění tak, aby se těsnější spoluprací nemocného a lékaře podařilo optimalizovat diagnostický a léčebný režim.

Vydal Maxdorf v roce 2004, edice Medica, formát 130 x 200 mm, brož., ISBN 80-7345-027-5, 66 str., cena 145.-Kč.

**Objednávku můžete poslat na adresu: Nakladatelské a tiskové středisko ČLS JEP, Sokolská 31
120 26 Praha 2, fax: 224 266 226, e-mail: nts@cls.cz**